

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

За сучасних умов ринкової економіки кожне підприємство є відкритою системою, що перебуває під впливом багатьох різноманітних факторів (як внутрішніх, так і зовнішніх), які впливають на господарську діяльність не завжди позитивно. Через це діяльність бізнесу пов'язана з постійною невизначеністю та ризиком. Більшість науковців під ризиком розуміють потенційну небезпеку втрати підприємством частини своїх ресурсів, виникнення додаткових витрат або неотримання чи недоотримання доходу запланованого рівня.

Ризики охоплюють усі сфери діяльності підприємства, інвестиційна діяльність не виключення. Саме тому в процесі здійснення інвестиційної діяльності постає необхідність розробки системи управління ризиками, яка дозволить їх виявити та мінімізувати вплив на інвестиційний проект.

Як було визначено раніше, ризик відіграє велику роль в процесі господарювання, адже через нього дійсний результат інвестиційної діяльності може не відповідати запланованому і частіше має негативне відхилення. В сучасній економічній науці поняття «інвестиційний ризик» визначають, як можливості настання подій, що спричиняють ті або інші наслідки, включаючи і негативні: фінансові наслідки у вигляді втрати інвестиційного доходу; невиконання мети інвестування; втрата вкладених в потенційних інвесторів коштів. Слід зазначити, що визначення ризику як можливості відхилення від мети інвестування набуває сьогодні все більшого розповсюдження та застосування.

Виникнення ризику пов'язане з багатьма факторами, які можна поділити на внутрішні та зовнішні. До зовнішніх факторів ризику належать такі чинники як політичні (несприятливий політичний клімат в країні та регіоні), зовнішньоекономічні (можливість ембарго, закриття кордонів), соціально-економічні, природні, наукові, технічні та ін., на які підприємства не мають змоги впливати.

До внутрішніх факторів ризику можна віднесемо всі процеси та дії, що здійснюються в процесі господарської діяльності (недостатньо повна і неточна інформація, яка застосовується під час впровадження проекту, ймовірність виробничо-технологічних ризиків (аварії, брак), планування обсягів виробництва, процес управління збутом продукції та ін).

Існує багато класифікацій ризиків інвестиційної діяльності. Розглянемо найбільш актуальні та затребувані.

Залежно від сфери вкладення капіталу розрізняють:

- 1) інвестиційні ризики від вкладення коштів у виробничу та невиробничу сфери економіки;
- 2) інвестиційні ризики від діяльності фірми на фінансовому ринку;
- 3) кредитні ризики.

Перша з вищезгаданих груп ризиків являє собою сукупність усіх тих ризиків, які діють на фірму під час проведення нею господарської діяльності, за винятком тієї її частини, яка пов'язана з діяльністю на фінансовому ринку.

Відповідно до особливостей діяльності на фінансовому ринку розрізняють:

- 1) ризики втраченого зиску;
- 2) ризики зниження дохідності;
- 3) відсоткові ризики.

Загальний процес управління ризиками в інвестиційній діяльності підприємства вітчизняні науковці поділяють на декілька послідовних етапів. Так, Хобта В.М. виділяє 6 етапів:

- складання плану діяльності направленої на управління ризиками проекту;
- виявлення та визначення факторів ризику, які потенційно здатні вплинути на проект;
- здійснення аналізу ризиків;
- проведення оцінки ризиків;
- розробка заходів, які забезпечать мінімізацію виникнення та ослаблення негативних наслідків;
- здійснення моніторингу і контролю ризику.

Королькова Е.М. бачить процес управління ризиками в 4 етапи: експертиза ризику (аналіз ризику, а саме ідентифікація, опис та оцінка, а також ранжування за ступенем впливу); інформування та комунікація; заходи по управлінню ризиками; контроль та аналіз ефективності процесу управління ризиками.

З наведених прикладів управління ризиками можна зробити висновок про схожість основних процесів, які включають виявлення, аналіз і оцінку ризику, методи та заходи зниження впливу ризиків, моніторинг та контроль ефективності управління.

Оцінювання ефективності управління інвестиційними ризиками доцільно здійснювати за такими показниками як: рівень економічної вигоди витрат понесених на управління ризиками; рівень мінімізації ступеня інвестиційного ризику за рахунок застосування заходів управління; рівень досягнення планових результатів від застосування розроблених заходів з управління ризиками; рівень доцільності та вчасного застосування заходів з управління ризиками; рівень ефективності вжитих заходів з управління ризиками тощо.

Безперечно важливим є правильно обрати методи та заходи управління ризиком з метою його максимального зниження, підвищення безпеки та фінансової стійкості підприємства, на якому реалізується інвестиційний проект. Тому розглянемо докладніше дане питання. Розуміння природи інвестиційного ризику та його кількісна оцінка дозволить особі, що приймає рішення, ефективно управляти довгостроковими інвестиціями.

Методи та заходи зниження впливу ризиків – це дії, які допоможуть знизити або усунути негативні впливи ризику на проект або захистять від небажаного впливу. На практиці існує велика кількість методів запобігання ризикам, які можна звести до таких основних: мінімізації, уникнення, розподілу або передачі та утримання ризику:

- уникнення ризику (розробка таких заходів внутрішнього характеру, які повністю виключають конкретний вид проектного ризику);
- лімітування концентрації ризику (встановлення на підприємстві відповідних внутрішніх нормативів у процесі розробки політики здійснення реального інвестування);
- розподіл ризиків (частковий їх трансферт (передача) партнерам по окремих інвестиційних операціях. При цьому господарським партнерам передається та частина проектних ризиків підприємства, за якою вони мають більше можливостей нейтралізації їх негативних наслідків та ефективніші способи внутрішнього страхового захисту);
- самострашування (внутрішнє страхування) (нейтралізація проектних ризиків заснований на резервуванні підприємством частини інвестиційних ресурсів);
- інші методи внутрішньої нейтралізації проектних ризиків (вимога додаткового рівня премії за ризик; отримання від контрагентів певних гарантій тощо);
- страхування проектних ризиків спеціальними страховими компаніями за рахунок грошових фондів, що формуються ними шляхом отримання від страхувальників страхових премій.

За допомогою моніторингу та контролю інвестори мають змогу слідкувати за виконанням вище зазначених процесів. Головною метою даних заходів є виявлення ефективності здійснених заходів щодо подолання впливу ризиків. Крім цього, є можливість оцінити обрану стратегію управління ризиками, здійснити певні корективи, знайти альтернативні стратегії, які у майбутньому забезпечать максимальну реалізацію запланованих результатів з мінімальним впливом інвестиційних ризиків.

Зазначений вище процес управління ризиками для досягнення максимально ефективною мети повинен базуватися на таких головних принципах: із збільшенням ризику дохідність зменшується у відсотковому відношенні до ризику; сферою допустимих значень дохідності є довірчий інтервал ризику з певними граничними значеннями; при оцінюванні ефективності проекту ставка дисконту та внутрішня норма рентабельності, окрім складових реальної дохідності, темпів інфляції та їх добутку, мають враховувати ступінь ризику проекту; зміна основних показників дохідності залежить від можливості фірми управляти ризиком.

Таким чином, можна визначити що будь-яка інвестиційна діяльність підприємств пов'язана з певними ризиками, які залежать від багатьох чинників. Для подолання потенційних ризиків підприємству необхідно розробити систему управління ризиками та на основі одного чи декількох загальних методів впливу на ризики розробити дієву стратегію дій. Саме управління ризиками в інвестиційній діяльності допоможе підприємству зазнати найменших збитків та здійснити максимально ефективно запланований проект.